

ENSV SARK-i Banditismivastase Võitluse Osakonna eriteade  
13. veebruar 1946. a.

10. veebruaril 1946 võtsid SARK-i Võrumaa osakonna töötajad Võrust Rõuge valda viiva tee 4. kilomeetril kinni Võru Keskkooli vanemate klasside õpilased, kes püüdsid telegraafipostidele kleepida nõukogudevastaseid lendlehti:

1) Yeski Heino Voldemari p. sünd. 1928. a. 9. kl. õpilane

2) Kaska Valev Jaani p. sünd. 1929. a. 10. kl. õpilane

3) Tammemägi Hans Rudolfi p. sünd. 1929. a. 9. kl. õpilane  
Läbiotsimisel võeti kinnivõetuil ära 259 nõukogudevastase sisuga lendlehte, sh. Nõukogudevastase ajalehe Ugandi eksemplar.

ENSV Siseasjade rahvakomissar kindralmajor A. Reserv  
ERA F R-LN5 s127. 1106-109



# Ugandi

Võru koolipoiste põrandaalune leht aastast 1945

Nr 50

12. märts 2005

XI aastakäik

TÄNANE LEHT: VALEV KASKA ✉ RAVILA 7, VILJANDI 71008 ☎ 433 5617

## Eesti Kongress 15

### Amet ja kohakaaslus

Annab Jumal ameti, annab ka mõistuse, umbes kuidagi niimoodi kõlab vanarahva tarkus.

Mäletame kõik veneaegset kohakaaslust.

Tänapäeval? Amet ja kohakaaslusena partei.

Saamahimu ja uus partei.

Kättemaks on magus. Reeturist sõbrale kättemaksmiseks kasvõi vanakuradi vanaemaga ühte voodi.

### Eesti Kongress Tarvastus

Aasta 1987. Muinsuskaitse valmistub IVndaks vabariiklikuks kokkutulekuks Tarvastus 5-6 septembril. Juulis 1987 kohtusid Trivimi Velliste, Viljandi Muuseumi töötaja Heli Grosberg, Tarvastu kolhoosi esimees Uno Anton, pearaamatupidaja Linda Kuld ja ehitusosakonna juhataja Valev Kaska, kus pandi paika muinsuskaitse kokkutuleku tegemised ja toimetamised.

Ettevalmistused kulgesid rahulikult ja toimekalt. Kõik, kogu Tarvastu kollektiiv lootis kokkutulekust parimat. Tavakodanikuni ei olnud veel jõudnud arusaam muinsuskaitse liikumise mõttest ja eesmärkidest. Kuivõrd kokkutuleku ettevalmistamises osalesid "võimu" esindajad, siis ei nähtud loomulikult liikumises mingit riigivastastust.

Need mõned kirbukirjas teated muinsuskaitsest mis varem olid ilmunud mõnes ajalehes, kas olid jäänud tähelepanuta või ei pööratud sellele mingit tähelepanu tavaliste külvi-piima-künnisaavutuste taustal.

Ja siis 23. august Hirvepargiga ja sellele järgnenud partei peataolek ja sellest tulenevad meeletikud korraldused ja keelud.

Päev või paar peale Hirvepargi kutsus esimees Anton peale Viljandist "vaibalt" tulekut kokku aktiivi kes oli kaasatud muinsuskaitse kokkutuleku ettevalmistamise ja teatas resoluutselt ilma vastuvaidlemiseta > "Keelan kõigil osalemise muinsuskaitse kokkutulekul ja selle ettevalmistamisel. Velliste kes on selle kokkutuleku

taga, on sulgi, pätt ja kaabakas, kes on lahti lastud ka Sirp ja Vasar toimetusest. Temaga koostöö tegemine on riigi reetmine". Punkt ja otsus ei kuulu edasikaebamisele.

Mäletame kõik kuidas raadio ja televisioon kutsusid rahvast minema appi kolhoosidele kartulaid võtma, aga mitte osalema Tarvastu muinsuskaitse päeval.

Tarvastu rahva äratas 50. aastat kestnud surmaunest üles julgeolekujõudude, miilitsate ja parteilaste sebumine Mustlas 5.ndal ja 6.ndal septembril.

Partei poolt 26. augustil loodud Tarvastu Muinsuskaitse Selts, mis algselt kandis nimetust "Mustla Kultuurimaja Muinsuskaitse Klubi", ei hakkand tegutsema enne kui 1988. aasta kevadel. Aprillis, peale Tartu muinsuskaitse päeval sini-mustvalge väljatoomist ja kokkupõrget miilitsaga, avaldas Tarvastus soovi astuda Muinsuskaitse Seltsi liikmeks üle 80 inimese, omaalgatuslikus korras, mitte juriidiliselt eksisteeriva Seltsi eestvedamisel.

Kogu 1988. aasta ja järgmise 1989.aasta esimesel poolel tegutse muinsuskaitse Tarvastus aktiivselt sajakonna liikme osavõtul. Võeti vastu otsus Mustla Vabadussõja ausamba taastamiseks ja hakati selles suunas tegutsema.

Veebruar 1989 ja Vabaduspäeval Eesti Kristliku Liidu, Eesti Muinsuskaitse Seltsi ja Eesti Rahvusliku Sõltumatuse Partei "Deklaratsioon Eesti Vabariigi 71. aastapäevaks", millega algas Kodanike Komiteede liikumine ja sünni ning õigusjärgsete Eesti kodanike registreerimine.

Tarvastus käivitus kodanike registreerimine suvel, tehti katse moodustada ka kohalik Tarvastu kodanike komitee, kuid selle esimeheks valiti endine kolhoosi partorg ja komitee jäi varjusurma. Kodanike registreerimist viisid aga aktiivselt läbi Tarmu Paju ja Valev Kaska.

25 septembril kutsuti V.Kaska eestvõttel Mustla Kultuurimaja Tarvastu Kihelkonna Kodanike Komitee asutamiskoosolekule kõiki seni registreerunuid ja neid

kes ei ole veel ennast registreerind, aga soovivad registreeruda.

Koosolekul konstateeriti et kevadsuvine komitee ei ole tegutsema hakanud, kodanike registreerimisel on esimees kõrvalseisja olnud ja ei ole ilmud ka täna vaatamata kutsele koosolekule.

Otsustati luua uus Tarvastu Kodanike Komitee. Esimeheks valiti Valev Kaska ja sekretäriks Marju Kübarsepp.

See komitee viis organiseeritult läbi Eesti Kongressi valimised, esitas ühises Tarvastu-Paistu kihelkondade valimisringkonnas kongressi delegaadikandidaatideks Tarmu Paju ja Mati Kallas'e, kes mõlemad valiti ka delegaatideks. Tarmu Paju ja Valev Kaska registreerisid kumbki detsembriks 1989 üle 500 kodaniku. Registreerimisel aitas veel kaasa Ilmar Härg, registreerides üle saja kodaniku. Vambola, Suislepa ja Kärstna kolhoosides viisid registreerimisi läbi sealsed kohalikud aktivistid.

Kongressi valimispäeval Tarvastu kultuurimajas registreeriti veel paarisada kodaniku, kes said ka kohe valida. Kodakondsuse taotlejaid registreerus Tarvastu kihelkonnas alla saja, mis on ka normaalne, kuna valdavalt venekeelne elanikkond puudub.

Valimiste praktilise läbiviimise nii ametlikul valimispäeval kui ka eelvalimistel viis läbi oma traditsiooniliselt väljakujunenud töötajatega "veneagne" valimistoimkond, Arno Tafenau juhtimisel, koostöös Kodanike Komiteega.

Tundub võibolla imelik et sini-must-valge valimise tehniline läbiviimine usaldati "punase" valimistoimkonna kätte, kuid ei maksa unustada et maal kolhoosides oli ja on inimeste kokkuhoidlikkus, üksteisega läbikäimine ja sobivus hoopis teine mis linnades. Olime ju vene ajal oma ametipositsioonide tõttu olnud ka alati valimiste ajal "agitaatorid", kellel igal oli oma kindel piirkond kus ta käis valimispäeva hommikul kastiga kodus, kes eelnevalt olid tellinud. Ja mis seal salata, "agitaator" olid seetõttu et sul oli ametipositsiooni tõttu kolhoosi auto, mille roolis olid ise, paljudes peredes oli sinu tulekuks kaetud kohvilaud, kus ei puudund ka väike "tribitski". Ja seda et peale valimiskasti jaoskonda toomist olid tihti kõvades promillides, teadis ka kohalik miilits. Aga valimisaktiivsus oli selle tõttu 99,99%, mis oli ka miilitsale tunnustuseks.

## Ugandi nr.10 4.veebbruar 1999.a.

### August Gailit "Ristisõitjad" 1927.a.

.....jäid ootama uut, paremat elu. Kuid iga uus päev tõi uusi pettumusi. Lootsid midagi suurt, midagi ilusat, olime ju kõik ühest tulest läbi käinud vennad, nagu suure perekonna ühed lapsed. Kuid nägid ahnust, kadedust, omakasupüüdu. Nad ei arvestanud seda, et maksime vabaduse eest liiga kallist hinda, nad kasutasid meie vabaduse isiklikuks äritegemiseks, karjääriseamiseks, tülideks. Sa ei näe enam eesotsas neid mehi, kel oli rahva

usaldus, neid kes võitlesid rinnetel, neid, kes olid elanud oma põhimõtetele, neid kõiki polnud enam kuskil näha. Nad on kõrvale lükat, nurka surut, omavahelises võitluses mustaks määrinud. Nende asemel tegutsevad uued, seni tundmatud nimed, kellest keegi pole varem midagi kuulnud – **kui teod pärast vihma on nad välja roomanud .....**

### Aastal 1997 oleks ilmselt August Gailit kirjutanud nii.

.....jäid ootama uut, paremat elu. Kuid iga uus päev tõi uusi pettumusi. Lootsid midagi suurt, midagi ilusat, olime ju kõik nagu vennad, nagu suure pere ühed lapsed. Kuid nägid ahnust, kadedust, omakasu püüdu. Nad ei arvestanud seda, et vabaduse eest maksti eluga Venemaa vangilaagrites ja väljasaadetuna alates aastast 1941, maksti eluga Narva, Sinimägede ja Emajõe joonel. Nad kasutasid oma selajal "pumba" juures oleku ära nüüd isiklikuks äritegemiseks, karjääriseamiseks, tülideks. Sa ei näe enam eesotsas neid mehi, kel oli rahva usaldus, kes julgesid välja astuda Hirvepargis, registreerida eesti kodanikke, töötada Eesti Komitees, ilma palgata, kes jäid truuks põhimõtetele, vaatamata kõigele. Nad on kõrvale lükat, nurka surut, omavahelises võitluses mustaks määrinud. Nende asemel tegutsevad endised kompartei funktsionäärid, ideoloogid, kommunistliku propaganda spetsialistid. Nimed mis on tuntud "Rahva Hääle", "Noorte Hääle" ja teiste sarnaste veergudel, on praegu edasi "Postimehe", "Päevalehe" veergudel ja pildikastis. - **kui teod pärast vihma on nad välja roomand.....**

V.Kaska

## Hirvepark

### Postimees 20.08.97. Enn Tarto

Kümme aastat tagasi Hirveparki kogunenud eesti rahvuslastel ei olnud võimu ega raha, aga neil oli tõe ja õigus. Ettenägelikum osa võimulolnud kommunistidest sai aru, et kui nad ei võta üle rahvuslaste loosungeid, tuleb neil varem või hiljem areenilt lahkuda > rahva juhtideks saavad rahvuslased.

Et seda protsesi pidurdada, tuli palju endisi kommuniste ja nende kannupoisse rahvaliidumistesse üle ja võttis omaks rahvuslaste loosungid, nad hakkasid ise rahvajuhtideks.

Ometi elasid nii Eesti Vabariigi taastamise idee kui tahe seda teostada. Algas kodanike komiteede liikumine. Eesti Vabariigi kodanikud valisid Eesti Kongressi. Viimane Ülemnõukogu oli sunnitud Eesti Kongressiga arvestama. ....

.....Täna on võimul valdavalt endised kommunistid. Nende käes on nii võim kui ka enamik raha. ....

.....Meie praegused võimulolijad, rikkad ja ilusad, nagu nad on, tahavad küll võimulolija hüvesid nautida, kuid ei taha vastutada rahva raske käekäigu

eest. Vastutust püütakse veeretada küll reformide kavandajatele, eelmisele Riigikogule, opositsioonile jne, suusõnalisel propagandas aga ka eesti vabadusvõitlejatele ja Eesti iseseisvuse taastajatele. See on küll eriti võigas ja ohtlik.

### Postimees 23.08.1997. Tunne Kelam

Vaatamata perestroika tõttu alanud Vene impeeriumi alustalade kõikumisele seisti 1987. aastal veel võimsa ja tugeva impeeriumi müüri silmitsi.

Gulagist vabanenud Lagle Parek, Tiit Madisson, Heiki Ahonen, Arvo Pesti, Mati Kiirend, Kalju Mätik, Erik Udam koos väikese grupi mõttekaaslastega seisid 1987. aasta suvel just sellise müüri ees. Kas võtta pärast karme kogemusi "aru pähe", loobuda oma käe peal tõe ja õiguse otsinguist või üritada uuesti?

Vahepeal olid kriisist puretud vägivaldla impeeriumi müüri ilmunud suured mõrad. Instiiktiivselt asetas mainitud väike rühm neisse mõradesse oma süütuses kõige võimsama lõhkelaengu – tõe.

Hirvepargi miiting ei nõudnud vabadust > selline taotlus oleks hetkel olnud enneaegne ja riskantne, küll aga esitati täiel häälel küsimus saada teada tõe sellest, mis juhtus tegelikult aastail 1939 – 40 eesti rahvaga, mis juhtus balti rahvastega. Niisiis suundus Hirvepargi meelevaieldus loomuldasa evangeeliumi soovitatud teele > nõudke tõe ja tõe teeb teid vabaks.

Hirvepargist tuleneb põhimõtteline muutus 1987. aasta suveks tekkinud keerukas olukorras. Võibolla on märki tabanud Heiki Ahonen, kes Heinz Valgu stiilis väidab, et "laulvale revolutsioonile pidi eelnema Hirvepark nii või teisiti".

Hirvepark oli esimene edukas poliitiline massimelevaieldus okupeeritud Eestis. Seda ei surutud maha ja selle algatajaid ei rebaseeritud. See tekitas murrangu inimeste meeles, millest sügenes vaikne järeldus > ehtsa tõe ja iseseisva algatuse teed mööda on võimalik minna.

Hirvepargi edukus on tuletatav mitmel tasandil tehtud koostööst. Selles oli tähtis osa balti pagulasorganisatsioonidel, kes olid 23. augustit kui musta lindi päeva aastaid tähistanud, kes vahetult Hirvepargi eelõhtul organiseerisid USA senaatorite kuulsa kirja Gorbatsovile ja Balti liiduvabariikide parteijuhtidele tungiva palvega lubada miitingul toimuda ning mitte jõuga sekkuda.

Hirvepark visandas spontaanselt mudeli iseseisvuse põhimõtteliseks, kuid rahumeelseks ja tsiviliseeritud vormis taastamiseks. Algatajad naaldusid täiesti loogiliselt Gorbatsovi uutmisele, tehes viimasele paar formaalset kummardust, kuid järgnenud tund tõi veenvaid tõendeid, kui selgelt kogu üritus on komparteilikust ümberrivistumisest iseseisvumas.

Hirvepargi meelevaieldus avaldas olulist mõju rahvusvahelisel tasandil. Balti pealinnades toimunud miitingud leidsid maailma pressis erakordselt laia vastukaja, paiskudes uudisena esilehekülgedele,

teadvustades jõuliselt ja värskelt balti rahvaste tegelikke soovet, mis selgelt erinesid Moskva omadest.

Hirvepargi kajastus ENSV meedias kujunes vastupidiseks korraldajate 20. augusti avalduses väljendatud ootusele austada objektiivsuse kriteeriumi. ETA 23. augusti õhtu avaldus "Raadiohääle taktikepi järgi" valas pangetäie külma vett neile, kes tahtsid uskuda, et ümberrivistunud üheparteisüsteem on tõesti muutunud objektiivsemaks ja tõelembesemaks.

Kokkuvõttes tähistas 23. august 1987 nõukogude ametliku ajalookäsitluse krahhi. Aasta hiljem astus Hirvepargis nõutud tõe avalikkuse ette. Algas selle ülekasvamine vabaduseks.

Lühendatult

### Et ei ununeks – tasub meenutada Noorte-ja kooliõpilaste grupid tribunalis

Aastatel 1945– 54 kokku 657 inimest, nendest naised 114. Noortegruppides arreteerimisel vanemaid kui 20 aastat 95in. Kõige noorema sünniaasta 1937.

19.07.45 – Tal. Omakaitse 2in. > 20.a.(karistus kokku)

27.07.45 – Tal. Omakaitse 3in. > 20.a.

28.08.45 - Tal. Metsavennad 5in. > 70.a.

13.11.45 – Tal. Reaalkool 4in. > 62.a.

23.11.45. – Tal. Merekool, RET 32in. > 275.a. 2 surm

22.12.45 – Tal. Westholm 14in > 120.a. 2 surma

28.01.46. – Võsu 3in. > 30.a.

03.03.46. – Rakvere KK 8in. > 79.a.

24.05.46. – Tal. Merekool 4in. > 30.a.

17.06.46. – Tal. Metsavennad 5in. > 45.a.

10.07.46. – Tartu TRÜ 11in. > 35.a.

31.08.46 – Võru KK 39in. > 261.a.

27.09.46 - Võru KK 10in. > 84.a.

15.10.46. – Tartu 3in. > 30.a.

24.10.46. – Tal. V KK 15in. > 83.a.

23.11.46. – Valga 1in > 3.a..

27.03.47. - Tal. 3in. > 10.a.

24.04.47. – Tartu 6in. > 54.a.

10.05.47. – Tartu 3in. > 43.a.

05.07.47. – Pärnu KK 14in. > 95.a.

31.08.47. – Tartu koolid 15in. > 147.a.

20.09.47. – Tartu 13in. > 120.a.

23.09.47. – Karksi-Nuia 1in. > 6.a.

27.09.47. – Kuresaare KK 1in. > 5.a.

06.03.48. – Tal. 3. KK 3in. > 30.a.

10.06.48. – Valga 3in. > 75.a.

19.06.48. – Viljandi 2 KK 11in. > 275.a.

29.07.48. – Tartu 3in. > 30.a.

31.07.48 – Viljandi 5in. > 40.a.

14.09.48. – Valga Raudteekool 9in > 81.a.

04.11.48 – Tal. 4in. > 100.a.

01.12.48 – Jõgeva KK 6in. > 90.a.

01.12.48. – Tal. 7in. > 80.a.

19.02.49 – Ahtme TK 9in. > 105.a.

25.03.49 – Viljandi Medkool 4in. > 83.a.

28.03.49. – Järve kool 1in. > 8.a.

19.05.49. – Tartu 6in. > 90.a.

28.05.49. – Tal. Arhit. ja Ehitusteh. 7in. > 145.a.

24.06.49. – Viljandi 2KK 19in. > 345.a.  
 09.08.49. – Mustla KK 4in. > 40.a.  
 11.08.49. – Tartu ja Türi tehnik. 6in. > 95.a.  
 24.09.49. – Tal. TPI 3in. > 26.a.  
 19.11.49. – Tartu 6KK 12in. > 195.a.  
 18.01.50. – Simuna kool 3in. > 30.a.  
 12.04.50. – Viljandi Muusikakool 4in. > 81.a.  
 12.04.50. – Märjamaa KK 3in. > 30.a.  
 14.06.50. – Tartu Kunstiinstituut 6in > 60.a.  
 29.07.50. – Viljandi vald 4in. > 100.a.  
 21.08.50. – Võru KK 4in. > 100.a.  
 22.08.50. – Võru algkool 2in. > 20.a.  
 06.09.50. – Märjamaa 11in. > 75.a.  
 13.09.50. – Võru KK 49in. > 551.a.  
 14.09.50. – Tal. Laevaremonditehas 4in. > 100.a.  
 17.10.50. – Tal. Tööstuskool nr49 7in. > 160.a.  
 02.11.50. – S-Jaani Türi tehnikum 9in. > 225.a.  
 07.12.50. – Lihula 2in. > 25.a. ja üks surma.  
 08.12.50. – Tal. Tarbekunsti Inst. 3in. > 75.a.  
 27.01.51. – Viljandi 7in. > 64.a.  
 30.01.51. – Tal. Metsavennad 4in. > 100.a.  
 20.02.51. – Valga Raudteekool 6in. > 150.a.  
 26.02.51. – Tal. 3in. > 75.a.  
 05.04.51. – Rakvere 41in. > 925.a.  
 07.04.51. – Jõgeva 4in. > 40.a.  
 21.04.51. – Tartu 1 KK 16in. > 140.a.  
 28.04.51. – Paide KK 12in. > 150.a.  
 28.04.51. – Haapsalu 4in. > 35.a.  
 09.06.51. – Tartu, Antsla, Tal. 36in. > 360.a.  
 14.07.51. – Tartu 5in. > 80.a. 1 surma  
 06.09.51. – Abja-Paluoja 3in. > 75.a.  
 07.12.51. – Viljandi 3in. > 75.a.  
 17.01.52. – Pärnu 2in. > 50.a.  
 31.03.52. – Tal. Raudteekool 5in. > 125.a.  
 09.04.52. – Rakvere Mäetehn. 3in. > 75.a.  
 18.04.52. – Rakvere 3in. > 75.a.  
 23.04.52. – Tihemetsa Tehn. 25in. > 625.a.  
 18.09.52. – Tal. TPI 5in. > 125.a.  
 10.01.53. – Kil.-Nõmme KK 2in. > 20.a.  
 15.04.53. – Tartu 5ja 6 KK 5in. > 50.a.  
 30.04.53. – Koh.-Järve 6in. > 48.a.  
 30.05.53. – Rakvere 1KK 2in. > 18.a.  
 23.12.53. – Kil.-Nõmme 9in. > 88.a.  
 17.07.54. – Vil. Vana-Võidu The. 2in. > 18.a.

Paraku ka nende saatused meenuvad meile kes me oleme sellest “paksust ja vedelast” ise läbi käinud. Kõhedust tekitab kui juhtud vaatama pildikastis veneaja nostalgitsemist, ja näed kuidas “stalinliku päikese” all kasvand põlvkond kipub in corpore Moskvasse. Selle ajude loputuse tagajärjel mis meil pidevalt meedias toimub, ei ole ime et üle poole rahvast on valmis minema Moskvasse, heitma vabatahtlikult oma mõrvari abieluvoodisse.

Olgu meie presidendi otsus Moskvasse mitte minna ajendatud ükskõik millistel põhjustel, vaatamata tema ülipunasele minevikule, on tunne et Eesti riigi

seisukohalt vaadatuna võib igale inimesele julgelt silma vaadata > Ometi julgissime Moskvale tõtt öelda!

### Napoleon ja eelviimane ilmasõda

Dr. J.Bergmann. Tartu Ülikooli professor.

Eesti keelde tõlkinud A.Jürgenstein.

Tartu 1921 “Postimehe” kirjastus.

Wäga lõbus on waadelda tolleaegse walitsuse häälekandja, lehe “Le Moniteur“i” ülewalpidamist neil 14. põneval päewal.

Esimene teade Napoleoni maaletulekust anti edasi kõige sügawama põlgtusega ja kõige kõrgema meelepahaga > **Inimesesöödik on oma koopast wälja tulnud**, wõi umbes nii kõlas wähewalitud teate worm.

Nädal hiljemini wõis lehes juba palju mõõdukamas toonis lugeda > **Bonaparte tungib Lõuna-Prantsusmaal edasi.**

Weel mõni päew edasi käib teade > **Napoleon ligineb Pariisile.**

Ja wiimaks, 15. päewa järgi > **Keisri Majesteet tuleb homme pealinna sisse.**

See on tabaw ja õpetlik näitus kõigiks aegadeks ajakirjanduse kohta, kes põhjusemõtteid taga ei aja, waid mõistab ajaga kaasa sammuda.

Jah, paistab et ajaga oskavad hästi kaasa minna ka meie poliitikud, olgu nad siis kompartei mineviku ja koolitusega kui ka pioneeriminevikuga “äraostmatud” ei erine “inimesesöödiku” kiitmises.

### Veelkord, et meenuks

1951. aastaks oli keelatud nimekirja kantud 118 eesti autorit, kelle nimegi ei tohtinud mainida.

1953. aastaks oli Eesti raamatukogude varast alles jäänud waid umbes 15%, mis paigutati teadus-raamatukogude erifondidesse.

### Ja siis suri “isake”

Meil elati siin väga raskelt üle seltsimees Stalini surma. Nutsid kõik, isegi mehed. Pearst puhkes leinamiitingul nutma. Kannatasid muidugi venelased, aga eestlased tegid waid näo, et kannatavad, aga kui läksid eemale, siis naersid meie üle, et me nutsime. **See on üldse raske ja kahjulik rahvas.** (Jõhvi linna elanik Jefimov)

Nüüd, kus Stalin sureb, võib oodata uusi võime ja ma jätan hüvasti oma parteipiletiga....(Rapla rajooni täitevkomitee jahindussektiooni juhataja Elmar Osila p. Kivila, NLKP liige)